

I

(Seadusandlikud aktid)

MÄÄRUSED

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2022/838,

30. mai 2022,

millega muudetakse määrust (EL) 2018/1727 seoses tõendite säilitamise, analüüsimise ja hoiustamisega Eurojustis genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegude kohta

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 85,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ⁽¹⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2018/1727 ⁽²⁾ on asutatud Eurojust ning määratud kindlaks selle ülesanded, pädevus ja funktsioonid.
- (2) Määruse (EL) 2018/1727 artikli 3 lõikes 1 on sätestatud, et Eurojusti pädevuses on kõnealuse määruse I lisas loetletud rasked kuriteod, mis hõlmavad genotsiidi, inimsusvastaseid kuritegusid ja sõjakuritegusid. Määruse (EL) 2018/1727 artikli 3 lõike 4 kohaselt hõlmab Eurojusti pädevus ka kõnealuse määruse I lisas sätestatud kuritegudega seotud kuritegusid.
- (3) 24. veebruaril 2022 alustas Venemaa Föderatsioon sõjalist agressiooni Ukraina vastu. On põhjendatud alust arvata, et Ukrainas on praeguse vaenutegevuse käigus toime pandud ja pannakse toime inimsusvastaseid kuritegusid ja sõjakuritegusid.
- (4) Võttes arvesse olukorra tõsidust, peaks liit võtma viivitamata kõik vajalikud meetmed, et tagada Ukrainas inimsusvastaste kuritegude ja sõjakuritegude toimepanijate vastutusele võtmine.
- (5) Mitmes liikmesriigis ja Ukrainas on prokuratuur alustanud Ukraina sündmuste uurimist, tuginedes asjakohasel juhul Eurojusti toele. 27. juunil 2016 sõlmis Eurojust Ukrainaga koostöölepingu. Kõnealuse lepingu kohaselt määras Ukraina Eurojusti juurde sideprokuröri, et hõlbustada koostööd Eurojusti ja Ukraina vahel.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi 19. mai 2022. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 25. mai 2022. aasta otsus.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1727 Euroopa Liidu Kriminaalõigusalase Koostöö Ameti (Eurojust) kohta ning millega asendatakse ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 2002/187/JSK (ELT L 295, 21.11.2018, lk 138).

- (6) 17. juuli 1998. aasta Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi kohaselt on Rahvusvahelisel Kriminaalkohtul õigus Rooma statuudis osutatud üliraskete rahvusvaheliste kuritegude eest vastutavate isikute suhtes teostada oma jurisdiktsiooni. Rahvusvahelise Kriminaalkohtu jurisdiktsioon täiendab riiklikke kriminaaljurisdiktsioone. Rahvusvahelise Kriminaalkohtu prokuröri ametkond teatas, et ta on alustanud olukorra uurimist Ukrainas.
- (7) Arvestades, et mitmes liikmesriigis kohaldatakse üldist kohtualluvuse põhimõtet ja et Rahvusvahelise Kriminaalkohtu jurisdiktsioon on oma olemuselt täiendav, on tähtis eri jurisdiktsioonide uurimisasutuste ja süüdistuse ettevalmistamise eest vastutavate asutuste ning Rahvusvahelise Kriminaalkohtu või selleks loodud muu kohtu või mehhanismi vaheline koordineerimine ja tõendite vahetamine, et tagada genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegude uurimise ja süüdistuse esitamise tulemuslikkus, sealhulgas kuritegude puhul, mida võidakse Ukrainas panna toime praeguse vaenutegevuse käigus.
- (8) Selleks et tagada genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegude eest süüdistuse esitamisega seotud tõendite ja heade tavade jagamine riikide pädevate asutustega ja rahvusvaheliste õigusasutustega, peaks Eurojust tõhustama koostööd kriminaalkohtutega ning rahvusvahelise õiguse rikkumiste lahendamiseks loodud mehhanismidega. Selleks peaks Eurojust alustama tihedat koostööd Rahvusvahelise Kriminaalkohtu ja kõigi muude selliste kohtute või mehhanismidega, mille eesmärk on tegeleda rahvusvahelist rahu ja julgeolekut kahjustavate kuritegudega. Sellest tulenevalt peaks Eurojust hõlbustama selliste Rahvusvahelise Kriminaalkohtu või spetsiaalsete kriminaalkohtute või mehhanismide õiguslasest koostöö taotluste täitmist, mis puudutavad tõendeid genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegude kohta.
- (9) On risk, et tõendeid genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegude kohta ei saa turvaliselt hoiustada territooriumil, kus vaenutegevus aset leiab. See kehtib ka Ukrainas toimuva vaenutegevusega seotud tõendite kohta. Seetõttu on asjakohane luua turvalises kohas keskhoidla. Keskhoidla võib ühtlasi olla vajalik liidu organite ja asutuste, rahvusvaheliste asutuste või kolmandate isikute, näiteks kodanikuühiskonna organisatsioonide kogutud tõendite jaoks, et tõendid oleksid riikide pädevatele asutustele ja rahvusvahelistele õigusasutustele kättesaadavad.
- (10) Eurojustil on eksperditeadmised ja kogemused, et toetada piiriüleste kuritegude, sealhulgas genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegude uurimist ja nende eest süüdistuse esitamist. Selline toetus hõlmab tõendite säilitamist, analüüsi ja hoiustamist seoses nende lubatavusega kohtus ja nende usaldusväärsusega.
- (11) Säilitades, analüüsides ja hoiustades tõendeid, mis on seotud genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegudega, ning võimaldades, kui see on vajalik ja asjakohane, nende vahetamist kooskõlas kohaldatavate liidu andmekaitse normidega, saab Eurojust toetada kohtuasjade ettevalmistamist riigisisestes ja rahvusvahelistes uurimistes ning pakkuda täiendavat tuge riikide pädevatele asutustele ja rahvusvahelistele õigusasutustele. Selline analüüs võib olla eriti väärtuslik tunnistajate ütluste usaldusväärsuse kindlakstegemisel või asjakohaste seoste loomisel. Käesolev määrus ei kohusta aga liikmesriikide ametiasutusi Eurojustiga tõendeid jagama.
- (12) Tuleks luua uus ajutine hoidla, mis võimaldab tõendite säilitamist, analüüsimist ja hoiustamist genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegude kohta. Kuna selliste tõendite hoiustamise vajadus on kiireloomuline, peab Eurojust need hoiustama väljaspool määruse (EL) 2018/1727 artikli 23 alusel loodud kohtuasjade haldamise süsteemi asuvas automatiseeritud andmehaldus- ja andmehoiuvahendis (edaspidi „automatiseeritud andmehaldus- ja andmehoiuvahend“). Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2018/1727 ning nõukogu otsust 2005/671/JSK terrorismijuhtumeid käsitleva digitaalse teabevahetuse osas, sisaldab sätteid uue kohtuasjade haldamise süsteemi loomise kohta. Automatiseeritud andmehaldus- ja andmehoiuvahendis ajutiselt töödeldud operatiivsed andmed tuleks integreerida uude kohtuasjade haldamise süsteemi, kui see on loodud. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1725⁽³⁾ IX peatükis sätestatud üldnorme tuleks kohaldada ilma, et see piiraks määruses (EL) 2018/1727 sätestatud andmekaitse erinormide kohaldamist.

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39).

- (13) Tõendite säilitamine, analüüsimine ja hoiustamine genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegude kohta automatiseeritud andmehaldus- ja andmehoiuvahendis ning kõnealuste tõendite kättesaadavus riikide pädevatele asutustele ja rahvusvahelistele õigusasutustele, kui see on vajalik ja asjakohane, peaks vastama küberturvalisuse ja andmekaitse rangeimatele nõuetele kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitega 7 ja 8, määrusega (EL) 2018/1725, eriti selle artikliga 91, ning määruses (EL) 2018/1727 sätestatud andmekaitse erinormidega.
- (14) Satelliidifotod, fotod, videod ja helisalvestised võivad olla kasulikud genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegude toimepanemise tõendamiseks. Seetõttu peaks Eurojustil olema võimalik satelliidifotosid, fotosid, videoid ja helisalvestisi nimetatud eesmärgil töödelda ja hoiustada.
- (15) Eurojust ja Europol peaksid tegema oma volituste piires tihedat koostööd, võttes arvesse vajadust vältida topelttööd ja nende vastavat tegevussuutlikkust, eelkõige teabe töötlemisel ja analüüsimisel Europoli olemasoleva sihtotstarbelise rahvusvahelisi kuritegusid käsitleva süsteemi (raskete rahvusvaheliste kuritegude analüüsiprojekt) raames, et toetada pädevaid asutusi genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegude uurimisel ja nende eest süüdistuse esitamisel. Seetõttu peaks Eurojustil olema võimalik määruse (EL) 2018/1727 alusel edastada oma operatiivülesannete täitmisel saadud teavet Europolile, toetades liikmesriikide meetmeid genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegude vastases võitluses. Selline koostöö peaks hõlmama operatiivsete ja tehniliste küsimuste korrapärasest ühishindamist.
- (16) Võttes arvesse kiireloomulist vajadust luua Eurojustis automatiseeritud andmehaldus- ja andmehoiuvahend, et tegeleda tõenditega genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegude kohta, eesmärgiga tagada selliste Ukrainas toime pandud kuritegude eest vastutusele võtmine, peetakse asjakohaseks teha erand Euroopa Liidu lepingule (ELi leping), Euroopa Liidu toimimise lepingule (ELi toimimise leping) ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingule lisatud protokoll nr 1 (riikide parlamentide rolli kohta Euroopa Liidus) artiklis 4 sätestatud kaheksa nädala pikkusest tähtajast.
- (17) ELi lepingule ja ELi toimimise lepingule lisatud protokoll nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artikli 3 ja artikli 4a lõike 1 kohaselt on Iirimaa teatanud oma soovist osaleda käesoleva määruse vastuvõtmisel ja kohaldamisel.
- (18) ELi lepingule ja ELi toimimise lepingule lisatud protokoll nr 22 (Taani seisukoha kohta) artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva määruse vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.
- (19) Kuna käesoleva määruse eesmärke – võimaldada Eurojustil säilitada, analüüsida ja hoiustada tõendeid genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegude kohta, võimaldada selliste tõendite vahetamist ja luua väljaspool olemasolevat Eurojusti kohtuasjade haldamise süsteemi asuv automatiseeritud andmehaldus- ja andmehoiuvahend – ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid meetme ulatuse ja toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas ELi lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (20) Euroopa Andmekaitseinspektoriga konsulteeriti kooskõlas määruse (EL) 2018/1725 artikliga 42 ning ta esitas arvamuse 13. mail 2022.
- (21) Selleks, et teha Eurojustis kiiresti kättesaadavaks uus automatiseeritud andmehaldus- ja andmehoiuvahend, mis võimaldab säilitada, analüüsida ja hoiustada tõendeid genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegude kohta, eesmärgiga tagada selliste Ukrainas toime pandud kuritegude eest vastutusele võtmine, peaks käesolev määrus jõustuma kiireloomulisena järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Määruse (EL) 2018/1727 muutmine

Määrust (EL) 2018/1727 muudetakse järgmiselt.

1) Artikli 4 lõikesse 1 lisatakse järgmine punkt:

„j) toetab liikmesriikide meetmeid genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude, sõjakuritegude ja nendega seotud kuritegude vastu võitlemiseks, sealhulgas säilitades, analüüsides ja hoiustades tõendeid kõnealuste kuritegude ja nendega seotud kuritegude kohta, ning võimaldades selliste tõendite vahetamist või tehes need muul viisil otse kättesaadavaks riikide pädevatele asutustele ja rahvusvahelistele õigusasutustele, eelkõige Rahvusvahelisele Kriminaalkohtule.“

2) Artiklisse 80 lisatakse järgmine lõige:

„8. Erandina artikli 23 lõikest 6 võib Eurojust luua väljaspool artiklis 23 osutatud kohtuasjade haldamise süsteemi asuva automatiseeritud andmehaldus- ja andmehoiuvahendi, et töödelda operatiivseid isikuandmeid artikli 4 lõike 1 punktis j osutatud operatiivülesande täitmiseks (edaspidi „automatiseeritud andmehaldus- ja andmehoiuvahend“).

Automatiseeritud andmehaldus- ja andmehoiuvahend peab vastama küberturvalisuse rangeimatele nõuetele.

Olenemata määruse (EL) 2018/1725 artiklist 90, peab Eurojust enne automatiseeritud andmehaldus- ja andmehoiuvahendi käitamist konsulteerima Euroopa Andmekaitseinspektoriga. Euroopa Andmekaitseinspektor esitab arvamuse kahe kuu jooksul pärast andmekaitseametnikult teate saamist.

Kolmandas lõigus osutatud andmekaitseametniku teade peab sisaldama vähemalt järgmisi elemente:

- a) kavandatavate töötlemistoimingute üldine kirjeldus;
- b) andmesubjektide õigusi ja vabadusi ohustavate riskide hinnang;
- c) punktis b osutatud riskide kõrvaldamiseks kavandatavad meetmed;
- d) tagatised, turbemeetmed ja mehhanismid isikuandmete kaitse tagamiseks ja käesoleva määruse järgimise tõendamiseks, võttes arvesse andmesubjektide ja teiste puudutatud isikute õigusi ja õigustatud huve.

Käesolevas määruses ja määruses (EL) 2018/1725 kehtestatud andmekaitseähteid kohaldatakse andmete töötlemise suhtes automatiseeritud andmehaldus- ja andmehoiuvahendis, kui need ei ole otseselt seotud kohtuasjade haldamise süsteemi tehnilise ülesehitusega. Automatiseeritud andmehaldus- ja andmehoiuvahendis hoiustatavatele andmetele juurdepääsu õigused ja tähtajad peavad olema kooskõlas reeglitega, mida kohaldatakse juurdepääsuks ajutistele tööfailidele, mille toetamiseks andmeid hoiustatakse, ning vastavate tähtaegadega, eelkõige käesoleva määruse artiklis 29 sätestatud tähtaegadega.

Käesolevas lõikes sätestatud erandit kohaldatakse seni, kuni kohtuasjade haldamise süsteem, mis koosneb ajutistest tööfailidest ja registrist, kasutusel on.“

3) II lisa muudetakse järgmiselt:

a) punkti 1 alapunkt n asendatakse järgmisega:

„n) DNA mittekodeeritavast osast saadud DNA-profiilid, fotod ja sõrmejäljed ning videod ja helisalvestised artikli 4 lõike 1 punktis j osutatud kuritegude ja nendega seotud kuritegude kohta.“;

b) punkti 2 alapunkt f asendatakse järgmisega:

„f) süütegude, millega asjaomane isik on seotud, kirjeldus ja olemus, nende toimepaneku kuupäev ja koht, süütegude liik, uurimise kulg ning artikli 4 lõike 1 punktis j osutatud kuritegude ja nendega seotud kuritegude puhul teave kuriteo kohta, sealhulgas helisalvestised, videod, satelliidifotod ja fotod.“;

*Artikkel 2***Jõustumine**

Käesolev määrus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja liikmesriikides vahetult kohaldatav kooskõlas aluslepingutega.

Brüssel, 30. mai 2022

Euroopa Parlamendi nimel
president
R. METSOLA

Nõukogu nimel
eesistuja
B. LE MAIRE
